Tweemaandelijks tijdschrift
26ste jaargang 1995/2 (152)
maart-april

Horizon taal

ISSN 0772-540 X Afgiftekantoor: ANTWERPEN X

Horizontaal – Tweemaandelijks tijdschrift, uitgegeven door de Vlaamse Esperantobond v.z.w., 26ste jaargang. Horizontaal is de voortzetting van *Esperanto Panorama*.

Redactie en administratie (België): Frankrijklei 140, 2000 Antwerpen, tel.: 03/234 34 00, telefax: 03/233 54 33; (Nederland): R. Kwantes, Marnixstraat 57, 2023 RB Haarlem.
Abonnementen: Gewoon abonnement: 600,– fr. in België, 33,– gld. in Nederland; vijfjarig abonnement: 2400,– fr. of 132,– gld.; levenslang abonnement: 15 000,– fr. of 775,– gld.
Rekeningen: Voor België telkens t.n.v. Vlaamse Esperantobond, Antwerpen KB 402-5510531-55 of ASLK 001-2376527-06; voor Nederland: postgiro rek.: 3583975 t.n.v. Esperanto-Centrum Nederland, Den Haag.

Redacteurs: Guido Van Damme, Jean-Pierre VandenDaele en Paul Peeraerts.
Medewerkers: W.M.A. De Smet, R. Rotsaert, I. Lievens, I. Durwael, J. Schram, J. De Mulder, e.a.
Verantwoordelijke uitgever: Paul Peeraerts, Frankrijklei 140, 2000 Antwerpen.

Horizontaal verschijnt de eerste van elke oneven maand.

Bijvoegsels bij **Horizontaal** worden slechts toegestaan als ze keurig gedrukt zijn en in onberispelijk Nederlands of Esperanto zijn opgesteld. De kosten veroorzaakt door het bijvoegen van het drukwerk worden gefactureerd.
Teksten voor publikatie moeten op de redactie toekomen uiterlijk op de 1ste van de even maand. De redactie houdt zich het recht voor ingezonden teksten, advertenties of bijvoegsels te weigeren of grammaticaal/stylistisch aan te passen. In geval van discussie beslist het Bestuur van de Vlaamse Esperantobond.
Overname van artikels is vrij, op voorwaarde dat de bron wordt vermeld en een presentexemplaar aan de redactie wordt gezonden.

Lijst van adressen van alle plaatsen in Nederland en Vlaanderen waar inlichtingen over Esperanto kunnen worden ingewonnen. Voor meer gedetailleerde gegevens over de clubs verwijzen we naar de activiteitenkalender waar u inlichtingen vindt over de activiteiten die in de volgende 3 maanden zijn gepland.

Vlaamse Esperantobond/Flandra Esperanto-Ligo Frankrijklei, 140, B-2000 Antwerpen. Tel.: (03) 234 34 00, Fax.: (03) 233 54 33. Elektronisch adres: 100272.1601@compuserve.com.
Vlaamse Esperanto Jongeren Vereniging/Flandra Esperanto Junulara Asocio p/a Frankrijklei 140, B-2000 Antwerpen. Tel.: (03) 234 34 00.
Fervojistoj L. De Sutter, Frère-Orbanstraat 210, B-8400 Oostende, tel.: (059) 50 18 25.
Hoofdkantoor van de Esperanto Wereldbond/Centra Oficejo de UEA Nieuwe Binnenweg 176, NL-3015 BJ Rotterdam, tel.: (010) 436 10 44.
Esperanto Scoutsvereniging/Skolta Esperanto-Ligo (SEL) Arie Bouman, Driesdreef 8, B-9030 Gent. Tel.: (09) 227 48 41. SEL heeft groepen of leden in Diepenbeek, Gent, Halle, Oostende en Tienen.)

Bestuursleden van FEL:
Wim M.A. De Smet, (voorzitter) Hertendreef 12, 2920 Kalmthout. Tel.: (03) 666 99 49.
Johan Van Eenoo, (onderwijs) Peperstraat 72, 8000 Brugge. Tel.: (050) 34 71 92.
Roland Rotsaert, (financiën) Visspaanstraat 97, 8000 Brugge. Tel.: (050) 33 00 04.
Ingrid Lievens, (werking naar binnen) Oudebareelstraat 10, 9401 Oostakker.
Alex Humet, (werking naar buiten) Van Campenhoutstraat 4, 2600 Berchem. Tel.: (03) 239 21 69.
Ivo Durwael, (Esperantohuis) Paul Gilsonlaan 5, 2650 Edegem. Tel.: (03) 440 30 92.

Contactadressen van de groepen
AALST *La Pioniro*, Hugo Dossche, Asserendries 103, B-9300 Aalst, tel.: (053) 70 17 89.
ALKMAAR Hans ten Hagen, Middenweg 587, NL-1704 BH Heerhugowaard, tel.: (02207) 17 918.
ALMELO G.C.A.M. Dercks, Ootmarsumsestraat 47, NL-7607 AX Almelo, tel.: (0546) 819403.
AMERSFOORT W.P. Roelofs, Vosseveldlaan 16, NL-3768 GM Soest, tel.: (02155) 154 73.
AMSTERDAM (FERN-sekcio) J. Hardeveld, Ruimtevaartlaan 33, NL-1562 BA Krommenie, tel.: (075) 28 70 18.
ANTWERPEN *La Verda Stelo*, p/a Frankrijklei 140, B-2000 Antwerpen, tel.: (03) 234 34 00.
ARNHEM R.J.W. Poort, Sellersmaat 60, NL-6903 XM Zevenaar, tel.: (08360) 337 90.
BERINGEN T. Geerdens, Schomstraat 53, B-3582 Beringen, tel.: (011) 43 30 78.
BEVERWIJK *Stelrondo* N. Moerbeek-Bartels, Zwaansmeerstraat 48, NL-1946 AE Beverwijk, tel.: (02510) 310 79.

Aan de leden van de Vlaamse Esperantobond,

Het jaar 1995 is nu al enkele weken oud. Het is begonnen met donkere wolken in de Belgische politieke hemel, te wijten aan de bokkesprongen van één enkele persoon. Het ganse arsenaal van wetten, koninklijke besluiten en dekreten werd voor de dag gehaald om voor de federale regering en de deelregeringen een uitweg te vinden, maar toch waren er hier en daar enige gaatjes gebleven die het mijnheer Happart mogelijk maakten de boel op stelten te zetten. Heel dat sinds anderhalve eeuw opgezette arsenaal bleek onvoldoende om de sluwheden van één persoon af te remmen.
In zulke omstandigheden wordt wel eens de vraag gesteld of al die wetten, dekreten, e.a. wel zin hebben. Maar ook is er de meer zinvolle vraag wat het zou zijn als die wetten e.a. er niet waren. De grondwet van 1830 voldeed indertijd aan alle behoeften en zij heeft als model gediend voor meerdere staten. Thans is zij slechts een onderdeeltje van een arsenaal van wetten, gewoonweg omdat de samenleving doorlopend ingewikkelder wordt en lessen uit het verleden trekt om meer volledige richtlijnen op te stellen voor de toekomst.
Elke vereniging die op korte tijd belangrijk evolueert bevindt zich, in miniatuur, in een soortgelijke situatie. De Vlaamse Esperantobond (Flandra Esperanto-Ligo) is er een mooi voorbeeld van. De meeste landelijke Esperantoverenigingen, evenals de vroegere Flandra Ligo Esperantista of de (Reĝa) Belga Ligo Esperantista, of onze Waalse zustervereniging Asocio Por Esperanto, kunnen zich tevreden stellen met een eenvoudig statuut, aangevuld met een Reglement van Inwendige Orde. De meeste van onze plaatselijke verenigingen hebben hun eigen reglement of hebben er geen, en lossen alles wel op met goede verstandhouding of wat discussie, soms met wat korte geschillen, en voor de rest met verwijzingen naar de door Zamenhof gepredikte verstandhouding tussen de mensen. Zo kon de Flandra Esperanto-Ligo het ook doen in 1978, toen ze van start ging als zelfstandige vereniging onder de dekmantel van een geherstructureerde Belga Esperanto-Federacio.
Thans schrijven we 1995. FEL is nu, dank zij de lovenswaardige inzet van meerdere personen, uitgegroeid tot een vereniging die een eigen grafisch centrum heeft, zes personen te werk stelt, een huis huurt, boeken en tijdschriften uitgeeft, een volwaardige gesprekspartner is in meerdere overkoepelende organisaties, e.a. De FEL van 1995 is niet meer die van 1978 en kan het zich dan ook niet permitteren te werken met de richtlijnen die kort na 1978 opgesteld zijn, indien men wil vermijden ooit onverwacht op gevaarlijke klippen te lopen. Duidelijkere richtlijnen zijn nodig. Dat vergt veel vervelend werk en ontevredenheid. En hoezeer men ook teksten opstelt, er zullen nog altijd problemen kunnen rijzen, die niet in die teksten voorzien zijn. Maar men zal dan toch een stuk verder staan dan als men slechts over enkele grondteksten beschikt.
Op zaterdag 11 maart 1995 wordt, zoals elk jaar, een nieuwe raad van beheer (administrantaro) samengesteld en een nieuw bestuur gekozen. Beide zullen als taak hebben FEL voor te bereiden op een 21ste eeuw, die niet ver meer af is. Elk lid kan (en moet) hierin mee beslissen. Welkom op die vergadering.

Wim M.A. De Smet, voorzitter

Nederlands is een waarde op zich

Naar aanleiding van zijn installatie tot professor in de toegepaste taalwetenschap aan de universiteit van Nijmegen, hield de heer C. de Bot een toespraak, waarin hij een toekomstscenario van het Nederlands schetst (zie kadertekst). Verslag van die toespraak verscheen in *De Morgen* en *De Standaard* (allebei 10 dec. 1994). Omdat wij het met zijn visie niet eens zijn, zonden wij een reactie naar beide kranten. Op 29 dec. 1994 publiceerde *De Standaard* ze als bijdrage op de Opinie-bladzijde. Wij nemen de tekst hier op als hoofdartikel.
Om te laten zien dat lang niet iedereen de zienswijze deelt, die wij in ons artikel verdedigen, publiceren we ook een lezersbrief over „Talen in Europa", verschenen in *De Morgen* (16 jan. 1995), waarin een andere kijk op het probleem wordt gegeven.

Tijdens zijn inaugurale rede naar aanleiding van zijn installatie tot Hoogleraar Toegepaste Taalwetenschap aan de universiteit van Nijmegen, waagde professor De Bot zich klaarblijkelijk op glad ijs. Hij deed daarbij een aantal boude uitspraken die menigeen de wenkbrauwen zal hebben doen fronsen: soms omwille van logische denkfouten, soms door gebrek aan historisch inlevingsvermogen, soms door loutere tegenspraak in zijn betoog zelf.
Laat ons beginnen met de kop van het stuk zelf: „Verwordt Nederlands tot een Europees dialect?" Historisch staat het vast, dat alle Europese talen gegroeid zijn uit één Indo-Europese oertaal. Hoe die evolutie precies verlopen is, hoe die éne taal in zoveel verschillende talen kon uiteengroeien is nauwelijks bekend. Er zijn een aantal grote lijnen aangegeven over veranderingen die hebben plaats gehad, maar hoe en waarom, daarover tast de taalwetenschap tot nog toe in het duister. Het is evenwel – zij het misschien alleen theoretisch – best denkbaar, dat die talen terug naar elkaar toe zouden groeien, versmelten tot één nieuwe taal. In zulke context zou de keuze van het woord „dialect" voor het Nederlands tegenover een „bovenregionale Europese taal" goed gekozen zijn. In het scenario dat professor De Bot voorstelt, is echter geen sprake van de verhouding van een supra-regionale (standaard)taal en regionale subtalen. De term „dialect" is dan ook volledig uit den boze. Wat De Bot voorstelt is een onafhankelijke taal die compleet door een andere taal verdrukt wordt. Gebruikers van die taal behoren tot een minderwaardige klasse, die aan de „Cultuur" geen deel kunnen hebben, of aan wie elke deelname aan de cultuur wordt ontzegd. Een soort „Berufsverbot" maar dan voor cultuur.
Vanaf deze imaginaire situatieschets is het maar een kleine stap naar de maatschappelijke piramide waarover professor De Bot het heeft. Het is inderdaad waar dat er een maatschappelijk bovenlaag – elite – is, die cultuur draagt en mogelijk maakt, ook voor de onderliggende lagen. Die elite kan daarbij twee houdingen aannemen: ofwel beschouwt zij zich als de elite van de – heel toepasselijk – *happy few*, die met het kleine grut geen uitstaans heeft, die zijn eigen machtspositie wil veilig stellen, en die resoluut kiest voor een vreemde taal. Daarbij zijn zij zich dan echter wellicht niet helemaal bewust dat zij zich in die grote andere cultuur altijd in een soort *underdog*-positie zullen bevinden.
Het zou evenwel ook kunnen dat die elite (of toch enkelen ervan) zich hardnekkig blijft verzetten tegen het opgaan – of beter het vergaan – in die grote cultuur. In zekere zin staan zij sterk, want zij weten bij voorbaat dat zij kans op succes hebben. De geschiedenis van het Nederlands in Vlaanderen leert immers, dat de levenskracht van een taal meer is dan alleen maar „een prettig leven kunnen leiden". Waarden die zeker even belangrijk zijn, zijn zelfstandigheid, rechtvaardigheid, weerbaarheid – om de „volksaard" maar buiten beschouwing te laten. Je krijgt zo vlug het etiket „rechts" opgeplakt.
Ook waar professor De Bot de rol van de politiek schets, maakt hij eigenlijk een denkfout. Hij vergeet namelijk dat politiek steeds speelt: ook wanneer een groep het gebruik van een bepaalde taal probeert door te drukken, is dat een „politieke" daad en niet zomaar een sereen verlopend biologisch, evolutionair proces. Dat de evolutie van de taal vaak juist de andere richting uitgaat dan politiek wenselijk wordt geacht, zou professor De Bot juist optimistischer moeten stellen ten aanzien van de toekomst van het Nederlands. Het voorbeeld van het Catalaans dat hijzelf aanhaalt, spreekt daarbij boekdelen. En ook hier is de situatie in Vlaanderen niet louter als een geschiedkundig curiosum af te doen.
Over de invloed van staatsgrenzen in taalevolutie is trouwens wel al meer bekend. Reeds in 1962

Hoogleraar: „Nederlands kan verworden tot een Europees dialect"

De kans is niet denkbeeldig dat het Nederlands in een eengemaakt Europa degenereert tot een dialect dat alleen nog gesproken wordt in familiale kring. Het Engels zou de overheersende taal worden in handel en industrie, in een groot deel van het onderwijs en bij de hogere overheden. Ook de wetgeving zou gedeeltelijk in het Engels worden opgesteld.

Dat toekomstscenario werd geschetst door de Nijmeegse hoogleraar toegepaste taalwetenschap, C. de Bot. In zijn inaugurale rede, getiteld *Waarom deze rede niet in het Engels is*, gaf de professor zijn visie op de toekomst van het Nederlands in een eengemaakt Europa en op de problematiek van de tweetaligheid.

De Bot is niet optimistisch over die toekomst. Nu al, betoogt hij, verovert het Engels sluipend terrein. „Wetenschappers gebruiken het Engels als voertaal. Binnen het Nederlandse onderwijsbestel is al een komplete tweetalige leerroute in ontwikkeling, waarin iemand vanaf de basisschool tot de universiteit een deel van het onderwijsprogramma kan volgen in een vreemde taal. In het aanbod van 53 Europese TV-zenders in 14 landen is meer dan de helft van Amerikaanse afkomst."

De Bot haalt de redenering aan waarin de cultuur van een land wordt voorgesteld als een soort piramide, met het universitair onderwijs als top. Als in die top het gebruik van de landstaal eenmaal is aangetast, zal dat proces langzaam doorsijpelen naar de lagere delen van de piramide. „Daarmee is de landstaal begonnen aan een proces van ondermijning dat op den duur zal leiden tot verdwijning van de taal en daarmee volgens sommigen tot verdwijning van de Nederlandse cultuur."

Of dit proces betreurenswaardig is, laat De Bot in het midden. Het is volgens hem wel onvermijdelijk. Pogingen om het Nederlands te beschermen zijn in zijn ogen zinloos, omdat het Engels „een hoger prestige en een hogere economische waarde" heeft en bij een confrontatie altijd zal winnen. Dat geldt volgens hem niet alleen voor het Nederlands, maar voor alle Europese talen, „mogelijk met uitzondering van het Duits". Voor het internationale handelsverkeer in de Europese Unie zal het Engels immers de voertaal worden.

Wettelijke maatregelen om het Nederlands te beschermen, zoals de Groningse hoogleraar en senator Postma wil, wijst De Bot af. Postma stelt dat het Nederlands een sociaal grondrecht is en dat daarom in de grondwet moet worden opgenomen dat de taal van het openbaar bestuur en het onderwijs het Nederlands is. Zulke wetten, die in België wel bestaan, hoeven niet voor De Bot. Hij verwijst naar andere landen waar overheidsingrepen op taalgebied zinloos zijn gebleken. „Ondanks het feit dat het Catalaans 250 jaar onderdrukt is geweest, spreekt 95 procent van de bevolking deze taal. (...) Een campagne om de positie van het Iers te versterken was weinig succesvol."

Veel meer dan van de wet hangt het gebruik van het Nederlands volgen De Bot af van de maatschappelijk context. „Nederlanders zullen Nederlands blijven spreken zolang ze denken dat zij en hun kinderen daardoor zelf een prettig leven kunnen leiden. Wanneer de situatie zo verandert dat ze dat prettige leven beter kunnen bereiken door over te gaan op het Engels of het Duits, dan zullen ze dat doen, zonder rekening te houden met de door taalkundigen zo gewenste variatie in talen."

(uit *De Morgen*, 10 dec. 1994)

schreef de befaamde taalkundige L. Bloomfield in „*Language*": „*It is estimated that (...) a political boundery led in less than fifty years to some linguistic difference, and that the isoglosses along a political boundary of long standing would persist, with little shifting, for some two-hundred years after the boundary had been abolished*"[1]. Een nauwkeurige analyse van de taalsituatie in het nu eengemaakte Duitsland zou hier leerzaam kunnen zijn. Het is dus niet vergezocht te stellen dat een ééngemaakt Europa zonder grenzen – een werkelijkheid die eigenlijk ook nog steeds utopisch is – niet zo vlug zal leiden tot een Europa met één taal. Professor De Bot heeft gelijk wanneer hij stelt dat talen verdwijnen. Veelal gebeurt dat echter door het uitsterven – eventueel uitgemoord worden – van de sprekers ervan. Dat het Nederlands zou verdwijnen door taalvermenging (bv. via gemengde huwelijken, een verstrekkende mobiliteit van de bevolking, enz.) is ook alweer een perfect denkbaar scenario. Alleen lijkt dat er één op zeer lange termijn te zijn, en dichter aansluitend bij de idee van het opnieuw naar elkaar toegroeien van

1. Men schat dat een politieke grens in minder dan 50 jaar tot taalverschillen leidt, en dat isoglossen [lijnen die taalverschillen afbakenen] langs een politieke grens zouden blijven bestaan, zonder veel te verschuiven, tot meer dan 200 jaar nadat de politieke grens is opgeheven.

de bestaande talen, waarbij uiteindelijk alle nu bestaande talen verdwijnen.
Over de invloed van de Engelse – eigenlijk Amerikaanse – cultuur die ons overspoelt, wil ik kort zijn. De kwaliteit van die cultuur, voor zover zij ons bereikt via het televisiescherm, is niet van die aard om er trots op te gaan dat men zich daarbij aansluit. Al geef ik toe dat die cultuur juist wel aanslaat bij de onderste laag van de bevolking. Die laag is evenwel precies het minst in staat om de overstap naar de taal zelf te maken.
Tenslotte heb ik de indruk dat professor De Bot vanuit een Nederlandse, anglofiele positie een te rose kijk heeft op de positie van het Engels binnen Europa, laat staan in de wereld. Wie zijn oor te luisteren legt in internationale kringen, mag dan al het overweldigend gebruik van het Engels in handel, transport, politiek en wetenschap opvallen, een bereidheid om de eigen taal – Frans, Spaans, Italiaans, Duits... – op te geven is er allerminst. Trouwens, hoe stevig is de basis van het Engels in een land dat weliswaar nog steeds niet zijn eerste zwarte president heeft gekend, maar waar het Spaans beetje bij beetje zijn eigen plaats begint op te eisen?
Laat ik besluiten met deze opmerking. Toen ik Germaanse Filologie studeerde, werden wij tijdens de colleges Nederlands om de oren geslagen met teksten over het voorbeeld van Nederland en de noodzakelijke aansluiting bij de Nederlandse taalgemeenschap in het Noorden, ten einde de positie van het Nederlands in België – nog altijd tegenover het Frans – veilig te stellen. Daarom vind ik eigenlijk dat deze reactie niet van mij

hoort te komen. Onder mijn vroegere professoren – onder wie professor Guido Geerts, momenteel één van de hoofdverantwoordelijken voor het Van Dale-woordenboek – zijn velen ongetwijfeld beter geplaatst en meer onderlegd om professor De Bot van antwoord te dienen. Wat taalbeheersing betreft kunnen wij ongetwijfeld nog steeds vanuit het Noorden heel wat leren. Het zou echter een goed idee zijn, indien Nederlanders waar het taalfierheid betreft, eindelijk eens Vlaanderen als voorbeeld zouden nemen. Het wordt tijd dat zij durven inzien dat het Nederlands op zich een waarde is, gewoon omdat taal nu éénmaal gans het volk is.

gvd

(in de krant verscheen na mijn naam tevens de vermelding: redacteur van Horizontaal, het tijdschrift van de Vlaamse Esperantobond)

Een andere mening

Het is verheugend dat Frankrijk de „aanval" op de kleine taalgroepen inzet. Wellicht wordt nu de taalsituatie in de Europese Unie ten gronde bekeken. Zo dadelijk komen bij de huidige 11 talen nog het Hongaars, Pools, Tsjechisch, Slowaaks enz.: een totale Babelse verwarring.
Een oplossing ligt nochtans voor de hand: in de ganse EU wordt eenzelfde tweede taal aangeleerd. Dit vraagt, als de media even meewerken, laat ons zeggen een drietal jaar. Elk land of regio behoudt zijn eigen taal en cultuur maar heeft geen problemen meer in de communicatie met andere taalgebruikers in de EU.
De enorme vertalingskosten verminderen drastisch. Onze communautaire moeilijkheden: Walen en Vlamingen ontmoeten elkaar in de gemeenschappelijke tweede taal. Maar het belangrijkste: Europa is niet langer uitsluitend het terrein van economisten en politici, maar wordt het Europa van de Mens, de gewone burger, die op reis of hoe dan ook onderling zal kunnen communiceren.
Dé grote vraag: welke tweede taal? Het Esperanto ware wellicht ideaal, maar laat ons kiezen voor het Engels, verspreid over de wereld, de taal van wetenschap en techniek en wellicht de gemakkelijkste taal, om althans de basisbegrippen te kennen en zich te kunnen behelpen. En zeker wat de jongere mensen betreft is het Engels dé contact-taal over de ganse wereld.
Wie kan negatief staan tegenover deze idee: uiteraard, en alle begrip daarvoor, de mensen die er beroepsmatig door getroffen worden: tolken, leraars talen wellicht. Zij die vrezen dat de eigen cultuur erdoor getroffen wordt: het is wellicht de enige kans voor kleinere regio's en vooral deze zoals Vlaanderen met een zwak eigenbesef om alsnog taal en cultuur te behouden.

(uit *De Morgen*, 16 jan. 1995)

Waardevoller dan velen beseffen

[...] Ik geloof dat Esperanto veel waardevoller is dan velen onder de esperantisten zelf beseffen. Ik ben ervan overtuigd, dat zij in de toekomst veel meer problemen voor het mensdom zal oplossen, dan wij ons over het algemeen kunnen voorstellen. Ik ben ervan overtuigd, dat zij veel lijden ongedaan kan maken, een soort lijden dat wij eigenlijk niet echt „zien" en dat te maken heeft met het ontbreken van een instrument om elkaar te kunnen begrijpen.

Tot dat inzicht kwam ik toen ik beroepshalve te maken kreeg met vluchtelingen. Om mijn werk bij hen goed te kunnen doen, moest ik eigenlijk Koerdisch, Amharisch, Albaans, Servo-Kroatisch en weet ik hoeveel talen meer kennen.

Ik heb in mijn leven al heel wat talen geleerd, en mij in die situatie totaal hulpeloos en machteloos voelen bij gebrek aan een geschikt communicatiemiddel, bleek een uiterst frustrerende ervaring, nauwelijks te verdragen.

En kijk, op zekere dag ontmoette ik een Albaanstalige vluchteling uit Kosovo, die, enkele maanden voordat hij zijn land ontvluchtte, Esperanto was beginnen leren. Hoewel zijn taalvaardigheid nog uiterst beperkt was, kon hij mij over zijn lijden vertellen, en kon ik hem echt helpen. Wij konden zelfs vrienden worden... neen, gewoon, wij konden een gewone menselijke relatie aangaan. Met al die anderen was dat onmogelijk.

Bij die gelegenheid – en het is lang niet de enige – stelde ik vast dat Esperanto één van de concrete verschijningsvormen van „het Goede" is. Ik geloof in het Goede. Velen, in onze tijd, zullen mij daarom een naïeve idealist vinden. Mij stoort dat niet. Ik geloof in het Goede, maar in tegenstelling tot vele anderen geloof ik niet dat het Goede een symmetrische tegenhanger is van het slechte. Volgens mij stijgt goed ver uit boven slecht. Een slecht gebouwd huis valt in elkaar; een goed gebouwd huis kan zelfs de zwaarste aanvallen en de hevigste natuurkrachten weerstaan. Daarom twijfel ik in het geheel niet aan de toekomst van het Esperanto. Wanneer men het vergelijkt met andere middelen om tussen volkeren te communiceren, is het duidelijk, dat Esperanto het allerbeste middel is.

Er zijn pak weg drie systemen van internationale communicatie: een burocratisch, een fascistisch en een democratisch. Het burocratisch systeem, dat gebruikt wordt in de internationale organisaties, gebruikt – zoals trouwens alle burocratische systemen – gigantische hoeveelheden papier, energie, geld en tijd voor een miserabel resultaat.

[...] Het fascistisch systeem is dat, waarin één taal – dus één cultuur, één natie – een monopoliepositie verwerft, niet omwille van de intrencieke waarde van de taal, maar omvillen van politieke en economische factoren die geen enkel verband hebben met de eisen van een efficiënte communicatie. Men zou het ook het „jungle-systeem" kunnen noemen. [...] Dat is het huidige systeem dat Engels gebruikt voor internationale communicatie. [...] Dit systeem heeft vele schadelijke neveneffecten – teveel om ze hier allemaal op te noemen – die in de wereld een gevaarlijk schijnevenwicht creëren, om maar te zwijgen van de katastrofale gevolgen op cultureel gebied.

Zowel in het burocratische als in het fascistische systeem ontbreekt één van de basisingrediënten van de menselijke goedheid, namelijk het gevoel. Het ontbreekt hen vooral aan meevoelen, medelijden, rechtvaardigheidsgevoel, begrip voor de noden van de zwaksten, gevoel voor waardigheid... Het derde systeem is het democratische. Het heet Esperanto. Ook dat systeem – zoals al het democratische – heeft vele gebreken. Maar het is toch rechtvaardiger, efficiënter, sociaal en emotioneel bevredigender. Kortom, het is Goed. En daarom zal het de andere overleven, want bij die ontbreekt het fundamenteel evenwicht, zonder hetwelk niets kan blijven duren. Claude Piron

dankrede n.a.v. het ontvangen
van de Deguĉi Prijs van Oomoto
Esperanto, okt. 1994, p. 172 / vert. gvd

De Deguĉi-prijs

Deze prijs werd in 1987 ingesteld door het Oomoto-Centrum in Japan ter ere van zijn medestichter, Onisaburo Deguchi. Hij introduceerde in 1923 Esperanto in het Oomoto-Centrum als internationaal communicatiemiddel om ideeën van vriendschap en vrede te verspreiden.

De prijs wordt toegekend door het Bestuur van UEA. Hij honoreert mensen die zich via het Esperanto verdienstelijk hebben gemaakt om internationale vriendschap en solidariteit te bevorderen en die de leden van de Wereldbond aanzetten tot zin voor solidariteit en waardering voor andere volkeren.

Laureaten tot hier toe zijn: Hans Bakker (NL), Ralph Harry (AUS), Internacia Kultura Servo (Kroatië), Jacques Tuinder (NL), Sylla Chaves (BR), Bruno Vogelmann (D), Esperantoredaktie van Radio Polen (PL) en Claude Piron (CH).

De vorming van Europa: Volkeren en hun taal

Nu de Europese Unie, thans bestaande uit 15 lidstaten, werd uitgebreid met drie nieuwe leden (Zweden, Finland en Oostenrijk), zijn er ook twee werktalen aan de negen die reeds binnen de instellingen van de Unie werden gebruikt, toegevoegd.

Van de ongeveer 350 miljoen inwoners van de nieuwe Unie zullen er dan zo'n 50 miljoen dagelijks wel één van de 40 autochtone talen van Europa spreken, maar die niet behoren tot de huidige 11 werktalen. Daarnaast spreken nog eens miljoenen immigranten of politieke vluchtelingen weer andere talen. Zodoende is er geen lidstaat van de EU waar slechts één taal wordt gesproken. Alleen Portugal kent geen andere autochtone talen dan het Portugees.[1]

Het talenprobleem kent vele facetten. Taal is zowel een communicatiemiddel als drager van cultuur. De burgers en de natie of taalgroepering, waartoe zij behoren, drukken er hun identiteit mee uit. Een bedreiging of aantasting van die identiteit kan grote risico's met zich brengen. Zo is het draagvlak van de Europese markt zonder grenzen sterk afhankelijk van een goede communicatie, dat is: „taal".

Sinds de oprichting/uitbreiding van de EG/EU hebben wij ons, op weg naar de gemeenschappelijk markt, vooral geconcentreerd op de economische factoren. In het algemeen kan men het economische integratieproces als redelijk geslaagd beschouwen. Moeilijker verloopt de integratie op gebieden waar identiteit, nationale gevoelens, cultureel erfgoed e.d. een rol spelen. Vandaar ook dat veiligheidsbeleid en buitenlands beleid van de EU in het algemeen moeizamer tot stand komen. In de praktijk heeft men te maken met vele identiteiten. Culturele integratie is overigens niet als zodanig een doelstelling van de EU. Het beleid is er juist op gericht iedere cultuur in zijn waarde te laten, te streven naar culturele diversiteit en diversiteit in talen.

Dit streven staat op gespannen voet met de keuze van een beperkt aantal werktalen binnen de instellingen van de EU. In wezen is hier sprake van discriminatie en strijdigheid met artikel 2 van de *Universele Verklaring van de Rechten van de Mens.*[2]

Er komt nog bij, dat, van de 11 officiële werktalen, Engels en Frans een dominante rol spelen. Bij de oprichting van het Europees Merkenbureau zijn Engels, Frans, Duits, Italiaans en Spaans als officiële talen aangemerkt. Zodoende ontstaat een hiërarchie in taalgebruik: Immers, ten eerste nemen onder de in beginsel gelijkberechtigde 11 werktalen Engels en Frans een dominerende positie in. Ten tweede is nog onlangs, zoals juist geteld, bij het vestigen van het Merkenbureau dominantie toegekend aan 5 talen. Daarmee komen eigenlijk de andere talen (Nederlands, Grieks, Deens, Portugees) op de derde plaats. Het betekent ook, dat *niet officiële talen*, zoals regionale talen en talen van minderheden op de vierde plaats komen.

Een ander facet van het talenprobleem vormen de kosten. Men kan onderscheiden: kosten die binnen de Europese instellingen worden gemaakt (vertalen en vertolken). Daarnaast zijn er kosten voor onderwijs, industrie, toerisme, handel, enz. Volgens Claude Piron[3] beliepen de uitgaven voor de eerstgenoemde activiteiten binnen de instellingen voor 1989 1,4 miljard ECU. Een studiegroep[4] berekende onder meer aan de hand van de begrotingen van de verschillende ministeries voor onderwijs en aanverwante instellingen, dat alles wat met vreemde talen te maken heeft in de EU jaarlijks een bedrag vergt van 100 miljard ECU (= ongeveer 2maal de jaarlijkse Belgische begroting).

Aan welke eisen zou een internationale communicatie voor de Europese burger moeten voldoen om voor ieder gelijkelijk aanvaardbaar te kunnen zijn? Sommigen menen dat het communicatiemiddel (de taal dus) niet geïdentificeerd moet kunnen worden met een bepaalde ideologie, een volk of een groep volkeren of staten. Het opleggen van Russisch als tweede taal in Oost-Europa

is onder meer om deze reden mislukt. De oplossing moet dus zo neutraal mogelijk zijn. Verder moet die taal relatief eenvoudig te leren zijn als tweede taal, naast ieders moedertaal en andere talen. Ten derde mag ze geen bedreiging vormen voor welke taal ook: nationale, officiële, regionale, of talen van minderheden. Tenslotte moet de communicatie zelf erdoor minder duur worden dan momenteel het geval is.

Zou een plantaal als Esperanto aan deze eisen kunnen voldoen en zo bijdragen aan een „Europa van de burger", waar het Verdrag van Maastricht naar streeft? Is er in de EU communicatie mogelijk tussen de verschillende taalgroepen, waarbij geen sprake is van discriminatie en waarbij tevens de cultuur- en taaldiversiteit van Europa behouden blijft, ja zelfs wordt gegarandeerd?

Tijdens een symposium van de *Hanns Seidel Stichting* in samenwerking met het EP en de bovenvermelde studiegroep op 29 sept. 1993 in het Europees Parlement gehouden, werd over deze kernvragen gediscussieerd. Tijdens de bijeenkomst werden zowel bijdragen geleverd door leden van het Europees Parlement als door deskundigen over plantalen als Esperanto, Glossa, Interlingua alsmede Indonesisch en Rheto-Romaans.

Opmerkelijk was, dat de vertegenwoordigers van de Europese instellingen, in het bijzonder de tolken/vertaaldiensten, weinig bleken te weten over plantalen en hun betekenis voor de internationale communicatie. Met name bleken zij niet op de hoogte van de diverse voorbeelden van plantalen en taalplanning, die in het verleden zijn doorgevoerd (Nieuw Noors, Ivriet of Modern Hebbreeuws, Indonesisch, Rheto-Romaans). De deskundigen waren het erover eens, dat tot op heden, van alle plantalen Esperanto eigenlijk als enige een plaats van internationale maatschappelijke betekenis in de wereld heeft weten te verwerven. Weinig is men ervan op de hoogte, dat deze systematische en betrekkelijk gemakkelijk te leren neutrale taal al door vier generaties in gebruik is en zich, evenals alle andere levende talen, voortdurend uitbreidt, evenwel zonder grammaticale uitzonderingen te creëren. Inmiddels is er zelfs een prototype van een vertaalcomputer ontworpen, waarbij Esperanto wordt gebruikt als tussentaal. Esperanto wordt momenteel door meer mensen gesproken dan menige nationale of regionale taal. Voorts is uit verschillende experimenten gebleken, dat het leren van een plantaal door zijn eenvoud en systematiek het leren van vreemde talen in het secundair onderwijs vergemakkelijkt en het inzicht in de eigen moedertaal verdiept. Een plantaal als Esperanto voldoet feitelijk aan de hier voor genoemde eisen, die men aan een internationaal communicatiemiddel zou moeten stellen.

Het is van groot belang over deze vraagstukken, inclusief de introductie van een internationaal communicatiemiddel als een plantaal als tweede taal naast ieders eigen taal, serieus na te denken en discussie te voeren. Onbekend maakt onbemind. Dat geldt zeker voor plantalen, waarover vele vooroordelen bestaan. In de EU is het beleid in het algemeen gericht op veeltaligheid. Vrij algemeen is de opvatting dat men naast zijn eigen taal nog twee andere talen zou moeten leren. Claude Piron laat in zijn boek overtuigend zien, dat een dergelijk beleid niet realistisch is. De praktijk ontwikkelt zich tot een *laissez-faire*-situatie, waarbij uiteindelijk sprake zal zijn van overheersing van één of meer talen (vooral Engels). Dit zal tot toenemende discriminatie op het gebied van communicatie, taalgebruik en cultuur leiden. De pluriforme volkerengemeenschap, waaruit Europa bestaat, kan hierdoor in een gevarenzone geraken. Moeten niet spoedig alle facetten en mogelijkheden serieus worden onderzocht, inclusief introductie van een plantaal? Een lezer, onbekend met plantalen, zal zeggen: dat is een utopie. Maar misschien is het leren van twee talen naast ieders eigen taal wel de echte utopie. Introductie van een neutraal communicatiemiddel als een plantaal zou tevens de positie van regionale en minderheidstalen versterken. J.H. Erasmus

1. *Unity in diversity, the European Community, its languages and cultures.* The European Bureau for lesser used languages.
2. Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, artikel 2, eerste lid: „Eén ieder heeft aanspraak op alle rechten en vrijheden, in de Verklaring opgesomd, zonder enig onderscheid van welke aard ook, zoals ras, kleur, geslacht, taal, godsdienst, politieke of andere overtuiging, nationale of maatschappelijke afkomst, geboorte of andere status.
3. Claude Piron in *Le défi des langues.* Zie hierover ook *Civis Mundi* (maart 1994), een speciaal nummer gewijd aan de Europese taalproblematiek, in het bijzonder het artikel van Mr. L.T.A. Rutges.
4. *Communicatie in de Europese Gemeenschap*, 1990, samengesteld door een studiegroep die bestaat uit o.a. ambtenaren van de Europese Commissie, onder wie tolken/vertalers, en waar de auteur van dit artikel deel van uitmaakt.

Hans Erasmus was advokaat in Amsterdam, werkzaam als jurist bij het ministerie van Landbouw, Visserij en Natuurbeheer en het ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer in Nederland. Hij werkte ook enige jaren bij het directoraat-generaal landbouw en dat van milieu van de Europese Commissie.

Afriko bezonas Esperanton pli ol Eŭropo

Mi eklernis Esperanton nur por kontentigi mian scivolemon. Unu jaron poste, mi trovis, ke la lingvo aliel utilus al mi: mi pensis pri mia restado en Eŭropo, riĉaj landoj, kie mi havus komfortan vivon. Poste, korespondante kaj legante, mi konstatis, ke mi povas informiĝi pri multaj aferoj ĝis nun nekonataj de mi. Religian terenon mi malkovru por povi atingi la plej bonan, racian religion. Tial, mi devis legi, legadi. Mi ne jam trafis la racian kredogrupon, sed mi scias nur, ke mia vivo bezonas ne religion, sed idearojn. Mi nun interesiĝas pri ĉio ajn rilatanta al la homa vivo: kuracartoj, filozofioj, vivokonceptoj, parapsikologio, ktp. Kaj nur Esperanto ebligas al mi rilati kun multlokaj homoj, kaj jen Esperanto helpas al mi malkovri la homon, do ankaŭ min mem.
Dum mia vojado tra Esperanto, mi legadas, aŭdadas, ke Esperanto utilos pli al afrikanoj ol al eŭropanoj, kaj tial la anoj de la nigra kontinento esperantistiĝu. Cerbumadis mi, kaj mia unua penso estis: „Eŭropo devus bezoni Esperanton pli ol Afriko". Tiam mi konsideris la fakton, ke mi povas vagadi tra multaj landoj afrikaj sen havi lingvoproblemojn, ĉar mi uzos la francan lingvon. Eŭropano tion faru tra sia kontinento, kaj li trovus, ke lia unusola lingvo (nacia), kiun li praktikas interne de sia lando, tre malfacile helpus lin. Do, lingvokampe, la koloniismo bonfaris al Afriko, ĉu ne?
Nun, mi pensas, ke la utileco de Esperanto por Afriko kuŝas ne en la komunikado de unu lando kun la alia, sed en la ŝirmado de la afrika kulturo. La franca estas oficiala en nia Togolo, kaj ĉiuj akordiĝas kun mi, ke la franca kulturo altrudiĝas al ni, dum la nia „malpuriĝas". Vidu, la franco, kiu deziras vojaĝi al Hispanio, bezonos la hispanan, kaj reciproke: regas egaleco inter tiuj du landoj, ĉar ĉiu bezonas la lingvon de la alia. Sed franco vivanta en Togolo estas pli hejmeca ol la togolanoj mem, ĉar li estas la posedanto de la povo, kaj neniel (devige) bezonas togolan lingvon.
Ni povas aliflanke vidi la problemon: verdire, la franca lingvo vivtenigas nin. En niaj lernejoj, nur la franca estas precipa lingvo, per kiu homoj fariĝas altrangaj, kaj tiajn konojn disponigas nur la koloniinta lando. Nu, ĉu Esperanto povos ion tian fari al ni, kiam Francio tute ne volos tion?
Nia ĉiapunkta memstariĝo dependus ne de neŭtrala lingvo, sed de la volo de Eŭropo vere liberigi nin. Kiam la koloniintoj donos tute kompletan liberon al Afriko, tiam Togolo bezonos eŭropan lingvon samgrade kiel la eŭropanoj la togolan, kaj nur tiam oni povas pensi pri komuna lingvo, la dua por ĉiuj.
Nuntempe, Afriko kaj Eŭropo samgrade bezonas Esperanton, kiun ĉiu uzas siaplaĉe. Mi jam montris, kiel kaj kiom Esperanto utilas al mi. Tiapunkte, Afriko kaj Eŭropo staras ĉe la sama ŝtupo, kiel ankaŭ aliaj kontinentoj. Ĉu la slogano „Afriko bezonas Esperanton pli ol Eŭropo" ne estas flataj vortoj?

Gbeglo Koffi
(overgenomen uit *Laŭte!*, nov.-dec. 1994)

Gepopulariseerde wetenschap
Het feit dat een esperantospreker de Nobelprijs voor economie kan ontvangen, en dat die Nobelprijswinnaar over zijn vak in het Esperanto heeft gepubliceerd, bewijst genoeg dat Esperanto en wetenschap perfect te verzoenen zijn. Dat het zelden gebeurt heeft dus niets met de kwaliteiten van het Esperanto te maken. Onze boekenkeuze betreft dit maal wetenschappelijke werken in het Esperanto, de weg om door te dringen tot het onderwijs in het Esperanto.

VOOR U UITGEKOZEN

Ĉu vi konas la teron?	210,–
Vetero kaj klimato de la mondo	550,–
Infoduktoj	600,–
Estigo de la tero kaj de la homo	180,–
Duobla spiralo	360,–
Al la tero returne	210,–
Kuriozaj floroj kaj arboj	870,–

Alle prijzen exclusief verzendingskosten.

U kan deze boeken bestellen bij de Vlaamse Esperantobond, Frankrijklei 140, 2000 Antwerpen. Tel.: (03) 234 34 00 – Fax: (03) 233 54 33. Ook aan al uw andere boekenwensen wordt graag voldaan.

Geen champagne, wel schuimwijn!

Nieuwjaar is een goede gelegenheid om terug te kijken op de vooruitgang die het Esperanto de afgelopen 12 maanden heeft geboekt. Ziehier enkele van de verwezenlijkingen van 1994.

* Umberto Eco, die zich in december 1992 voor het eerst positief over het Esperanto uitliet, gaat voort met, weliswaar indirect maar met aandrang, te pleiten voor het Esperanto. Een Engelse vertaling van zijn nieuwste boek, dat in 1994 in Franse en Duitse vertaling verscheen (zie HT, 1994/3, p. 4), staat op stapel en zal in maart 1995 verschijnen onder de titel *The Search For the Perfect Language*.

* Esperanto werd geregeld in de kranten vermeld. Een blikvanger is ongetwijfeld het artikel op de titelpagina van de *Wall Street Journal*, waarin een Brits gezin, waar de kinderen Esperanto als moedertaal hebben, werd geïnterviewd. Bij ons verscheen in december een uitgebreid artikel over Jules Verstraeten, n.a.v. het verlenen van het Erevoorzitterschap van *La Verda Stelo* in *Het Nieuwsblad*.

* Onder de Nobelprijswinnaars van 1994 bevond zich Reinhard Selten, een actief esperantist sinds 1958. Hij publiceerde in het Esperanto over de speltheorie, het onderwerp waarvoor hij de Nobelprijs ontving. Hij is één van de op zijn minst vier Esperantosprekers die ooit de Nobelprijs kregen toegewezen.

* Er zijn een heel aantal mensen die Esperanto leerden in belangrijke politieke of maatschappelijke functies benoemd. Emma Bonino, een actieve voorvechtster van het Esperanto, werd Europees commissaris voor consumentenbescherming en humanitaire hulp; Daniel Tarschys, die in zijn jeugdjaren een uitgebreide Esperantocorrespondentie onderhield, werd benoemd tot Secretaris-Generaal van de Raad van Europa. In Groot-Brittannië keurde de Liberale Partij tijdens zijn jaarlijks partijcongres in Morecambe (sept. 1994) een resolutie ten voordele van het Esperanto goed.

* De Catalogus van Esperantoboeken 1994, uitgegeven door UEA, omvat meer dan 3200 titels. Van de honderden originele Esperantowerken is *Apenaŭ papilioj en Bergen-Belsen* (Nauwelijks vlinders in Bergen-Belsen) van Trevor Steele een echt juweeltje met literaire aanspraken. Het verhaal vertelt over een Brits student die aan het werk is in een tehuis voor concentratiekamp-gevangenen. Ook het episch gedicht *Poemo de Utnoa*, dat science-fiction elementen verbindt met de Noë-mythe, verdient een speciale vermelding. De aankondiging van de Duitse uitgeverij MZ-Verlag, dat ze een reeks wetenschappelijke werken (vooral geneeskunde) in het Esperanto op de markt zal brengen, is goed nieuws voor wetenschappelijke kringen in de Esperantowereld. Natuurlijk werden ook dit jaar weer een aantal werken van de wereldliteratuur in Esperantovertaling uitgebracht. Speciale aandacht verdient *A Stainless Steel Rat Is Born* van Harry Harrison. De vertaling kwam tot stand met de medewerking van een lid van KEG (Kembriĝa Esperanto-Grupo). Het boek is nu in het eindstadium van publicatie. Harry Harrison is zelf esperantist. Velen in het Engelse taalgebied horen voor het eerst over Esperanto, dank zij zijn boeken waarin geregeld Esperanto wordt vermeld.

* Op de valreep mocht 1994 ook nog het verschijnen van een tweede Asterix-album, *Asteriks La Gladiatoro*, meemaken. Realisator is een Croatische uitgeverij. Zij stelde tevens ook de uitgave van andere albums in het vooruitzicht. De planning voorziet een verschijningsritme van drie albums per jaar. *Asteriks Gladiatoro* is verkrijgbaar in de boekhandel van FEL (prijs nog niet bekend).

* Door zijn erkenning als lid van de Internationale PEN-club kwam de vertaling van Esperantoliteratuur in een stroomversnelling. In 1994 verscheen o.a. een vertaling in het Italiaans van een Esperantobloemlezing SF. Het schokkende boek *Kroata Milita Noktlibro* van Spomenka Štimeć over de oorlog in (ex-) Joegoslavië verscheen in Duitse en Japanse vertaling.

* In 1994 zag ook de compilatie op CD van voornamelijk pop-muziek in het Esperanto het licht. Hoewel er heel wat muziek in het Esperanto is, is deze CD pas de 7de op de Esperantomuziekmarkt. De CD zal weldra in de boekendiensten voor handen zijn. Voor de herfst van 1995 wordt de uitgave van een tweede CD voorzien.

* Zoals elk jaar waren er ook weer tal van Esperantobijeenkomsten van uiteenlopende aard. Het Esperanto Wereldcongres in Korea met meer dan 1700 deelnemers uit 66 landen – de grootste internationale bijeenkomst in Korea in 1994 – toont de kracht van het Esperanto in Azië. De voorbereidingen voor een 3de Afrikaans Esperantocongres wijst op groeiende belangstelling aldaar.

* Tenslotte kon ook de voorintekencampagne voor de videoband *Mazi en Gondolando* met succes worden afgesloten. Daarmee zal in 1995 het Esperanto-onderwijs kunnen beschikken over een modern onderwijshulpmiddel.

samengesteld op basis van informatie
ons bezorgd door Edmund Grimley-Evans

In memoriam als quiz

In een artikel voor Dia Regno *vertrok Bernard Golden van de vaststelling dat Ludovik Lazar Zamenhof in zijn leven heel wat van zijn eerste medestanders, de eerste esperantisten heeft zien heengaan. Hij heeft dan ook een aantal In memoria geschreven.*

Golden presenteert enkele daarvan als quiz. Hij geeft uittreksels van de teksten van Zamenhof, met weglating van personalia. De bedoeling is uit te vinden wie bedoeld is.

Wij vonden het een leuke manier van presenteren. Daarom nemen we de quiz hier over. Wie wil kan proberen de quiz op te lossen. Voor vele van onze lezers is dat wellicht echter te veel gevraagd. Daarom geven we de antwoorden meteen onderaan, ondersteboven.

Wie van onze lezers maakt een gelijkaardige quiz over Vlaamse (Belgische, Nederlandse) Esperanto-beroemdheden?

D-ro Zamenhof plurfoje havis la malgajan taskon verki nekrologon pri forpasinta esperantisto de la frua periodo de la historio de Esperanto. Ĉu vi povas identigi surbaze de la sekvaj citaĵoj kvin virojn, kiuj ludis gravan rolon en la disvastigo de Esperanto?

1. „Antaŭ kelkaj semajnoj mortis en Nürnberg post longa kaj malfacila suferado ... unu el la plej varmaj kaj energiaj amikoj de nia afero ... La mortinto estis la unua, kiu donis antaŭpuŝon al nia afero en Germanujo. ... per vasta korespondado kaj dissendado de verkoj li serĉis amikojn por nia afero...". (*La Esperantisto*, 1890)
2. „Ĵus mi ricevis la malĝojan sciigon, ke vespere la 19-an de februaro ... mortis en Varsovio (de malsano de koro) unu el la plej fidelaj amikoj de nia afero ... [li] estis la ĉefa kaj plej laborema reprezentanto de nia afero en Varsovio kaj entute en Polujo. Li tradukis en lingvon polan la propagandan broŝureton kaj penadis ĉiam vastigadi ĝin kiel eble plej multe...". (*Lingvo Internacia*, 1897)
3. „El Essen en Germanujo mi ricevis la tre malĝojan sciigon, ke la 7-an de novembro ... mortis, en la aĝo de 63 jaroj ... . Al la novaj esperantistoj mi diros nur mallonge, ke sen ... nia afero nun eble jam de longe ne ekzistus. Antaŭ 10 jaroj la stato de nia tiam ankoraŭ tre juna afero estis tre malbona; ekzistis neniaj rimedoj, por ion fari, kaj nia sola tiam gazeto devis ĉesi eliradi. ... [li] prenis sur sin la tutan financan ŝarĝon de nia gazeto, ne sole prenis sur sin ĉiujn elspezojn, sed difinis ankaŭ el sia poŝo salajron por la redaktoro...". (*Lingvo Internacia*, 1901)
4. „Foriris unu el la plej gravaj esperantisto, falis unu el la plej ĉefaj niaj ... . Antaŭ pli ol unu jaro, tuj post la Bulonja kongreso, li grandparte partoprenis en la fondo de la „Centra Oficejo", kaj ankoraŭ en la Ĝeneva kongreso ... . En la lasta tempo li fervore laboris, por igi la francan registaron, enkonduki Esperanton en ĉiujn lernejojn." (*La Revuo*, 1906/07)
5. „En la germana banloko, kie mi estis, atingis min tute subite la doloriga sciigo pri la morto de tiu, pri kiu ni nun ĉiuj funebras. ... Tuj post sia apero li komencis propagandon viglan, kiu ĝis tiam ne estis multe konata en Esperantujo. Li altiris al nia afero gravan firmon, kiu al la tiam ankoraŭ malforta Esperanto donis potencan apogon kaj fortan puŝon antaŭen ... . En Parizo li fondis grupon, kiu per sia bonega organizo kaj vigla laborado baldaŭ fariĝis imitinda modelo por ĉiuj aliaj grupoj esperantistaj en la mondo". (*La Revuo*, 1913/14)

Bernard Golden

1. ***Leopold Einstein*** (1834-1890). Germana volapukisto, kiu propagandis la lingvon de Schleyer ĝis 1888, kiam li konatiĝis kun Esperanto. Li tuj aliĝis al la nova movado, verkis germanlingvajn propagandajn broŝurojn kaj gazetartikolojn, kaj varbis por Esperanto la Nurenbergan Mondlingvan Klubon. Antaŭe ĝi estis volapukista klubo.
2. ***Jozef Wasniewski*** (1859-1897). Pola ĵurnalisto kaj poeto, pioniro de la Esperanto-movado en Pollando. Lia premiita novelo *En la brikejo* (1896) estas la plej altnivela verko de la unua generacio de la Slava Skolo. Li estis la unua, kiu entreprenis gravajn vojaĝojn interesperantistajn.
3. ***Wilhelm H. Trompeter*** (1839-1901). Mineja termezuristo el Schalke (Vestfalio), Germanujo. Li esperantiĝis en 1888, aperigis germanlingvan lernolibron kaj vortaron kaj fariĝis mecenato de Esperanto, kiam li finance subtenis la eldonadon de la revuo *La Esperantisto* dum tri jaroj (1892-'94).
4. ***Emile Javal*** (1839-1907). Eksparlamentano en Francio, membro de la Akademio pri Medicino, oftalmologo kaj persona amiko de Zamenhof. Li daŭre konsilis al Zamenhof pri la disvastigo de Esperanto en Francio. Li provizis monon por la Centra Oficejo en Parizo.
5. ***Carlo Bourlet*** (1866-1913). Doktoro pri Sciencoj, profesoro pri mekaniko, verkinto de matematikaj libroj. Dank' al lia influo, la granda franca eldonejo Hachette entreprenis la publikigadon de Esperanto-libroj. En 1906 Bourlet fondis *La Revuo*, en kiu aperis multaj tradukoj faritaj de Zamenhof.

In dank aanvaard...

Naar aanleiding van het Erevoorzitterschap van *La Verda Stelo*, dat eind vorig jaar aan Jules Verstraeten werd toegekend, werd een fonds gesticht dat zijn naam draagt. Het fonds is bedoeld om het onderhouden en verfraaien van het clublokaal van *La Verda Stelo* (de eerste verdieping van het Esperantohuis). Dit lokaal staat ook geregeld ter beschikking van de Vlaamse Esperantobond (o.a. voor de Algemene Ledenvergadering). Wij geven hier een lijst met namen van milde schenkers Het totale bedrag bedroeg 1/2/95: 175 132,– fr.

Stella De Weerd
Nico en Rosette Vanherck-Huysmans
Germain Pirlot
Denise Parente
Karel en Paulette Van Gompel-De Staercke
Albert en Dina Marmenout
Elfriede Ernst
Maurits en Hedwig Vanderbruggen-Igné
Leopold Vermeiren
Renée Ost
Yvonne Gregoir
Wim De Smet
Henny De Ketelaere
André Mertens Goossens
Grégoire en Germaine Maertens-Mallet
Ivo en Clara Durwael-Claes
Theo Vervecken
Esperanto klubo La Konko
Jozef en Dina Montmirail-Soetewey
Dora Peeraerts-Casaer
Piet Schuil
Jean-Pierre VandenDaele
Esperantogroep La Verda Stelo
Victor Sadler
Louis Janssens
Dirk en Iwona De Weerdt-Kocięba
Guido en Gerd Van Damme-Jacques
Joanna Ameryckx
Joseph Vinck

Paul en Trees Peeraerts-Dooms
Edward Kusters
Arie en Marlène Bouman-Van den Meerschaut
Simo Milojevic
Medewerkers hoofdkantoor van UEA
Universala Esperanto Asocio
Fernand Roose
Jan en Lou Bovendeerd-Bernard
Peter Ameye
Edward Symoens
Angelos Tsirimokos
Katja Lödör
Rik en Paula De Roover-Braem
Hilde Van Ingelghem
Eddy en Ela Van den Bosch-Strug
Marc en Annemarie Vanden Bempt-Mommaerts
Ingrid Maes-Vanlinden
Marc Demonty-Seghers
Eric en Marie-Christine Vervaet-Van Acker
Seya Van de Wijngaerde
Jules Verstraeten
Torben Kehlet
Ward Kusters
Anonieme schenkingen
Jacques Schram
Nico Engelen
Frans Van Dooren
Bob Van Iseghem
Rik en Paula De Roover-Braem
Carlos en Paula Tytgat-De Ketelaere
Kristin Tytgat
Ingrid Lievens
Maurice Paridaens
Clementine De Cuyper
Willy en Mireille Smet-Storms
Aalsterse Esperantogroep

SLEUTELGAT

Reeds sinds zijn ontstaan publiceert het Vlaamse cultureel tijdschrift *Ons Erfdeel* bibliografische gegevens over Nederlandse boeken die in andere talen werden vertaald. In het november-december nummer van 1994 werd voor het eerst Esperanto in de lijst met talen opgenomen. Er werden twee werken vermeld: *Neniam ekvojaĝu sen via sonĝo-valizo* (van Dirk De Herder) en *La afliktitaj gepatroj* (van Käthe Kollwitz en Raf Seys). Natuurlijk hoort de lijst veel langer te zijn. Toch is het een goed teken dat eindelijk dit gerenomeerde tijdschrift het Esperanto en zijn betekenis voor de verspreiding van de Vlaamse en Nederlandse cultuur erkent. gvd

We reizen om te leren...

STUDEREN OF VAKANTIE NEMEN ... OF BEIDE?

Niet alle informatie, die bij ons binnenkomt handelt over Esperantobijeenkomsten, -ontmoetingen, -congressen enz. Af en toe dient Esperanto als werktaal naast andere, nationale talen. Dat is o.m. het geval tijdens de *internationale cursussen* van 24 juni tot 16 september van het „Martinus-Centrum" in Nykøbing (Denemarken). De kosmologie van Martinus wordt er onderwezen als een weg naar een gelukkig leven in het Engels, Duits, Nederlands en Esperanto. Het adres: Mariendalsvej 96 DK 2000 Kopenhagen – Frederiksberg.
Een totaal andere sfeer kan je beleven tijdens het *14de Congres van de Internationale Vereniging voor Kybernetica*, van 21 tot 25 augustus in Namen. Hier zijn de werktalen Frans, Engels en Esperanto. Inlichtingen: IfK – Prof.Dr.H. Frank, Kleinenberger Weg 16b, D–33100 Paderborn.
Eveneens voor specialisten is het *Festival voor Films en Videotapes in Esperanto* dat zal plaatsvinden van 14 tot 19 oktober in Brno (Tsjechië).
Nog iets voor wie zijn vrije tijd wil gebruiken om iets bij te leren kan o.a. deelnemen aan het *29ste Sympozium over Informatienetwerken en Vormingsmiddelen, op 16 en 17 maart in Berlijn (IB + M de GPI e.V. Krausenstr 8, D-10117 Berlin).*
Populairder zijn vooral de arrangementen met een programma, dat bestaat uit een ernstig en een ontspannend of toeristisch gedeelte. Dicht bij ons vermelden we het Esperanto-Europese-Unie–Congres te Parijs, van 2 tot 6 juni, met uiteraard voordrachten en discussies over het congresthema „Ons Europa", maar ook met stadswandelingen, bal, banket, theater en variété (Esperanto-France, 4 bis rue de la Cerisaie, F-75004 Paris).
Een dergelijk gemengd programma is voorzien voor de bijeenkomst over *Toerisme en Milieubescherming* van 1 tot 7 juli in Boedapest (H.E.A. Pf.193, H-1368 Budapest).
Geneesheren houden hun jaarlijkse conferentie van 12 tot 15 juli in Ukraine (*10a IMEK-Konferenco*, P.K. 83, Ternopil, UA-282001 Ukraine).
In Polen kaj men een week vertoeven in een droomsfeer tijdens het *14de Internationaal Literair Forum* over „Liefde in Poëzie en in Proza" van 15 tot 19 juli in Gdansk.
Het *Internationaal Jeugdcongres* over „Aktivisme: Jeugd, die niet enkel danst!" heeft plaats in Sint-Petersburg van 31 juli tot 7 augustus, dus net na het Esperanto Wereldcongres van 22 tot 29 juli in Tampere (Finland).
De laatste jaren zijn er in Vlaanderen steeds meer

kinderen, die hetzij in de familie, hetzij in een cursus op school of zelfs in een cursus voor volwassenen, Esperanto geleerd hebben. Wat kunnen die er mee doen? In Duitsland zijn er dit jaar twee activiteiten voor kinderen, die mekaar deels overlappen. Van 10 tot 17 april is er in Worms de *Internationale Lenteschool*, voor iets oudere kinderen, die al wel Esperanto kennen (PLI, 95 Wolfgang Loose, Irisweg 12, D-59439 Holzwickede). Van 14 tot 21 april verwacht men gezinnen in Waldfischbach (*11a Printempa Semajno Internacia – Wolfgang Bohr, Johannes-Kirschweng-Str. 11, D-53474 Bad Neuenahr-Ahrweiler). Maar ook Frankrijk heeft zijn Internationale Kinderontmoeting* van 15 tot 22 april in het „Kulturdomo de Franclandaj Esperantistoj" (Kastelo Grésillon – 49150 Baugé).
Zijn er ook nog lezers, die eens gewoon vakantie willen nemen zonder leerprogramma, werkgroepen enz.? Polen biedt een vakantie aan in Mielno bij de Baltische Zee van 12 tot 18 juni. Maar eigenlijk kan men daar het hele jaar terecht in het centrum „Eden" voor een volledige rustkuur met alle mogelijke theraphiën om te vermageren of zijn physieke conditie wat op te vijzelen. De Esperantisten van Silezië nodigen ons uit om met hun vakantie te nemen van 17 tot 29 augustus in „Esperanto hejme". Ook daar is er mogelijkheid om zijn kwaaltjes te laten behandelen met watertherapie (Inlichtingen: Pola Esperanto-Asocio, skr. poczf. 30, PL-75-016 Koszalin).
Tenslotte presenteren de Hongaren een zevendaags programma „Gastvrij Hongarije" met toeristische verkenning van Boedapest en omgeving (Hungara Esperanto-Asocio, Andrássy út 27, H-1061 Budapest). Dit aanbod geldt voor het ganse jaar.
Nog veel reisgenot in „Esperantujo". Zoals telkens kunnen we van elke vermelde activiteit een foldertje zenden aan al wie er om vraagt. Wie zendt ons ooit eens een tekstje met zijn bevindingen? Eigen bevindingen zijn uiteraard veel boeiender en interessanter dan de opsomming, waarmee we u op de hoogte trachten te houden van de mogelijkheden met Esperanto. Ivo Durwael.

Programo

La semajnfino komenciĝos en la vendredo posttagmeze je la 15a horo per orientiga promenado. La ceteraj programeroj estas:

Vendredo vespere: ĉina gastronomia manĝo. Kuiros Gerrit Berveling.
Post la manĝo mallonga prelego (temo fiksota).
Sabato vespere: Pola gastronomia manĝo. Kuiros Iwona Kocięba.

Krome oni povas elekti inter jenaj programoj:
- diversaj promenadoj en tipaj urbokvartaloj;
- vizito al la urbodomo (75,– BEF)
- vizito al la muzeo MUKHA (moderna arto) (75,– BEF)
- vizito al la diamantmuzeo (senpage)
- vizito al la muzeo „Buĉistodomo" (75,– BEF)
- vizito al la navigadomuzeo „Steen" (75,– BEF)
- vizito al la Rubensdomo (75,– BEF)
- vizito al la muzeo Plantin-Moretus (75,– BEF)
- ekskurso per boato „Flandria" en la haveno (375,– BEF, infanoj 250,– BEF)

La programo finiĝos en la dimanĉo posttagmeze. Tiuj, kiuj ankoraŭ ŝatas vespermanĝi en la klubejo povos surloke interkonsenti kun la deĵoranto.

Pasintjare ni akceptis la kvantan maksimumon de gastoj. Tial ni konsilas al vi por aliĝi kiel eble plej baldaŭ, ĉar la risko ekzistas, ke ni devos malakcepti homojn.

Antwerpen regalos vin je siaj plej valoraj kulturaj kaj artaj ecoj en etoso internacia, amikeca kaj kosmopolita. Nepre ne maltrafu tiun ĉi eblecon.

Prezoj por tranoktado

po persono, po nokto inkl. matenmanĝo	1 p.	2 p.	3 p.	4 p.
– en hotelĉambro				
A (+ bano, + necesejo)	1850	1250	1050	1000
B (+ lavabo)	1350			
– en junuldomo por personoj malpli ol 25jaraĝaj				
C (+ duŝo, + necesejo)		750	650	
– en junuldomo por personoj pli ol 25jaraĝaj				
D (+ duŝo, + necesejo)		850	750	
– E (ĉe esperantisto)	300			

Mi antaŭmendas jenajn manĝojn:

- ☐ vendredovespere 500,– BEF
- ☐ sabatotagmeze 150,– BEF
- ☐ sabatovespere 500,– BEF
- ☐ dimanĉotagmeze 150,– BEF

☐ Mi estas vegetarano.

Mi intencas partopreni jenajn programerojn:

- ☐ orientiga promenado vendredo posttagmeze
- ☐ promenado(j) en tipa(j) kvartalo(j)
- ☐ vizito al la urbodomo
- ☐ vizito al la muzeo pri moderna arto
- ☐ vizito al la diamantmuzeo
- ☐ vizito al la buĉistodomo
- ☐ vizito al la navigadomuzeo
- ☐ vizito al la Rubensdomo
- ☐ vizito al la muzeo Plantin-Moretus
- ☐ boatekskurso al la haveno

Antwerpen '95

Aliĝilo

Bonvolu resendi ĉi tiun aliĝilon al

Flandra Esperanto-Ligo
Frankrijklei 140
B-2000 Antwerpen
Belgio

Tel.: + 3 234 34 00 Fakso: + 3 233 54 33

S-ro/S-ino ....

Adreso ....

....

....

Naskiĝjaro ....

☐ Bonvolu noti mian aliĝon (po 100,– BEF tage*, escepte por la 12a de majo). Mi aliĝas por la tagoj ☐ 12a, ☐ 13a, ☐ 14a kaj pagas ..... x 100,– BEF = ... BEF

☐ Mi petas rezervi tranoktadon por la tagoj ☐ 12a, ☐ 13a en la kategorio ..... . Se mankas tranoktebleco ĉe esperantisto, mi preferas loĝi en kategorio ..... .

Mi antaŭpagas la aliĝkostojn + unu kvarono de la tranoktokostoj

- ☐ al la pĉk 000-0265338-43 de Flandra Esperanto-Ligo
- ☐ per eŭroĉeko (en belgaj frankoj)
- ☐ per la sciigo de mia numero de VISA-, MASTERCARD-, EUROCARD- aŭ ACCESS-kreditkarto per subskribita karto.
- ☐ per ĝiro sur la konto FELA-X ĉe UEA
- ☐ rekte de mia fel-konto ☐☐☐☐-☐.

☐ mi estas privilegia kliento ĉe FEL kaj pagas nur 100,– BEF kiel aliĝon por la tuta aranĝo.

* Privilegiaj klientoj ricevas 50 % rabaton je la aliĝokostoj, ili pagas nur 100,– BEF por la tuta aranĝo.

De teksten met de gegevens over de programma's van de clubs moeten op de redactie toekomen vóór 1 april 1995. De publikatie van redactionele teksten gebeurt gratis. Voor advertenties raadplege men het Esperantocentrum te Antwerpen.

AALST
La Pioniro
De bijeenkomsten hebben plaats om 20.00 uur in CC De Werf, Molenstraat, Aalst, 4de verdieping, zaal 3. Inlichtingen: H. Dossche, Assendries 103, 9300 Aalst, tel.: (053) 70 17 89.

maandag 27 maart: Diskutvespero.
maandag 24 april: Ludvespero.

ANTWERPEN
La Verda Stelo
Alle programma's hebben plaats in het Esperantohuis, Frankrijklei 140, 2000 Antwerpen, in het clublokaal op de eerste verdieping. De clubavond begint om 20.00 uur. Het clublokaal is toegankelijk vanaf 18.30 uur.

vrijdag 3 maart.: Raymond Wylleman vertelt over Le Plat Pays, Marieke, Bruxelles, d.w.z. over *Jacques Brel* en dat „Vlakke Land" dat ook het mijne is.
vrijdag 10 maart: Jacques Schram leidt een debat in met als thema: *Esperanto, ĉu lingvo, filozofio aŭ ambaŭ?*
zondag 12 maart: GROTE SCHRIJF-ZE-VRIJ-ACTIE, *een samenwerking Amnestio Internacia en La Verda Stelo.* Twee politiek neutrale organisaties roepen u op uw mening te komen schrijven over politieke verdwijningen, doodstraf en dies meer. Een keuze uit voorbeeldbrieven in ondermeer het Engels, Nederlands en Esperanto zijn verkrijgbaar.
vrijdag 17 maart: Hedwig Igné, onze reisleidster uit het Waasland, neemt ons nog eens mee naar het land van de „grote beer" en de „rijzende zon" op VHS met direct commentaar.
vrijdag 24 maart: Ite Tytgat en Jorg De Mulder leren ons een toontje hoger zingen, dat hopen we toch, tijdens deze *„Kantvespero".*
vrijdag 31 maart: Jules Verstraeten en Jan Bovendeerd, of het verhaal over hoe twee boezemvrienden Vlaanderen onveilig maakten tijdens hun *„Esperanta vivo".*
vrijdag 7 april: Zdravke-Bojĉeva komt helemaal uit Bulgarije, zij zingt en toont dia's en vertelt over *„Historia Popolmuziko el Bulgario".* Dit is een FLEJA-organisatie, dus ook geschikt voor een jeugdig publiek.
vrijdag 14 april: Een uitgelezen avond waar zowel „spertuloj" als „komencantoj" hun gangen kunnen gaan tijdens weer zo één van onze befaamde „Konversacivesperoj".
vrijdag 21 april: Jo Superter zal onze grijze massa „vermassacreren" en onze intelligentie meten tijdens een kwis met als eerste prijs een sympathiek applaus van het aanwezige publiek. Kom van voor die TV en doe eens een avondje met ons mee.
vrijdag 28 april: Boek en Plaatavond, absoluut geen origineel idee, maar toch, we brengen een boek of plaat (cd) mee en vertellen wat ons zo boeit aan deze dingen, wat maakt hen zo speciaal.
vrijdag 5 mei: André Staes over „Strategiaj demandoj de la Esperanto komunumo", of als – ik het goed begrijp – hoe dom kan een antwoord zijn op een verstandige vraag.
vrijdag 12 mei: Begin ANTWERPEN '95 en zijn *„Turisma kaj gastronomia renkontiĝo".* Natuurlijk ben je reeds lang ingeschreven voor deze gastronomische avond met aan het fornuis niemand minder dan Gerrit Berveling. Voor aliĝilo en informatie zie p. 15.
zaterdag 13 mei: ANTWERPEN '95
zondag 14 mei: ANTWERPEN '95

Het programma van La Verda Stelo is geen VASTE WAARHEID, en dat kan ook niet. Steeds kan het gebeuren dat door onvoorziene omstandigheden er zich een verandering in het programma voordoet. Wil je absoluut zeker zijn, wat dit ook mag betekenen, over een bepaald programmapunt, dan kan je steeds terecht op het bekende nummer van het Esperantohuis, (03) 234.34.00, een vrijwilliger-medewerker-Verdstelano loopt daar altijd wel rond, of je vraagt het gewoon aan Gerd. Ook mogelijk maar dan buiten de werktijden kan je terecht op tel.: (03) 237.86.02, en dat is dan bij de voorzitter.

Aandacht: Op zondag 12 maart: grote briefschrijfactie in „La Verda Stelo". Een samenwerking tussen *Amnesty International* en de Esperantogroep *La Verda Stelo.*

GENT
La Progreso
Iedere 4de vrijdag van de maand gewone clubvergadering in ons lokaal *„La Progreso"*, Peter Benoitlaan 117, 9050 Gentbrugge, tel.: (09) 230 16 77. De bijeenkomst begint om 20.00 uur. Tijdens het schooljaar zijn er conversatieavonden op de 2de woensdag van 19.00 tot 20.45 uur in de Volkshogeschool, Bargiekaai 1 (1ste verdieping). Inlichtingen bij Katja Lödör, tel. (09) 230 16 77 of (09) 221 10 02.

vrijdag 24 maart: Hedwig Igné vertelt over de Grote (Transsiberische) treinreis.
vrijdag 28 april: Ella Strug laat ons kennismaken met en genieten van de Poolse gastronomie.
zaterdag 3 juni: Traditionele wandelzoektocht ergens in het Gentse ('s middags), in mei is er géén gewone clubvergadering.

HOUTHALEN
Houthalense Esperantogroep
Iedere 2de maandag van de maand, gewone clubvergadering in het Cultureel Centrum „De Drij Berlengs" (boven de bibliotheek), Vredelaan 36, Houthalen (Centrum). Programma's beginnen om 20.00 uur, gevolgd door cursus voor beginners. Info bij Alfons Lijnen, tel. (011) 52 20 74.

dinsdag 14 maart: 5de les uit „Esperanto Programita": de eerste morgen tijdens een internationaal congres.
dinsdag 11 april: 6de les uit „Esperanto Programita": de eetzaal op een internationaal congres.
dinsdag 9 mei: 7de les uit „Esperanto Programita": het eerste ontbijt op een internationaal congres.
zondag 21 mei: Natuurwandeling in de Laambroeken, met Hugo Pluymers. Bijeenkomst „Café Brouwershuis", Grote Baan 116, vanaf 12.00 u. Wij vertrekken voor onze wandeling om 14.00 uur. Laarzen meebrengen!
dinsdag 13 juni: 8ste les uit „Esperanto Programita": de huidige tijd, onze klok.

KALMTHOUT
La Erikejo
De 3de donderdag van de maand om 20.00 uur in restaurant Cambuus, Heidestatieplein 10, 2920 Kalmthout, tel. (03) 666 42 58.
Inlichtingen: Wim De Smet, Hertendreef 12, 2920 Kalmthout, tel.: (03) 666 99 49.

donderdag 16 maart: Anita Scheenaerts vertelt (met dia's) over „Op fietstocht naar de middernachtzon op de Lofoten-eilanden (Noorwegen)."
donderdag 20 april: Jorg De Mulder vetelt over: „Twee maanden doorheen Azië met een studentenbudget" – verslag over zijn reis naar de Esperanto-congressen in Korea.
donderdag 18 mei: Edward Spitaels behandelt: „Meewerken aan een vakwoordenboek".
donderdag 15 juni: Avondwandeling in Kapellenbos.

KAPELLE
Zelanda Esperanto-Grupo
Omdat wij niet over een vast lokaal beschikken, worden we telkens bij een ander clublid te gast ontvangen. Onze avonden, gewoonlijk de laatste vrijdag van de maand, beginnen om 19.30 uur. Inlichtingen over het programma en plaats van samenkomst bij Sally en Dies Krombeen, tel.: (01102) 41 564 of bij afwezigheid bij Rie en Kees Dentz (01180) 14 834.

vrijdag 24 maart: bij Sophy Mensen, v. Kleffenslaan 12, Middelburg. Programma: Triviant-ludo.
vrijdag 21 april: bij Dies en Sally Krombeen, Juffersweg 4B, Kapelle. Programma: iedereen vertelt iets over een artikel uit krant of tijdschrift dat hij/zij interessant vond.

KORTRIJK
Koninklijke Esperantogroep La Konkordo
De stadsbibliotheek van Kortrijk beschikt over een uitgebreid Esperantofonds. Er is steeds gelegenheid dit fonds te bezoeken na afspraak met Jean-Pierre Allewaert (tel. (056) 20 07 96). Bij hem kan tevens informatie over het programma van de club worden gevraagd.
Clubavonden en cursussen vinden plaats op de 4de maandag van de maand om 19.30 uur in de Jeugdherberg van Kortrijk, Passionistenlaan 1 A, 8500 Kortrijk.

donderdag 23 maart: Samenzang met instrumentale begeleiding. Veel of weinig zangtalent, iedereen welkom!
zondag 23 april: Gezamenlijke deelname aan de Vlaamse Ardennendag. Wij wandelen onder leiding van plaatselijke gidsen en Esperantogidsen in de mooie Vlaamse Ardennen. Neem contact op met Piet Glorieux (Werkenstraat 56, 8610 Werken, tel.: (051) 56 90 30) voor folder en inschrijving. Ook vrijwilligers die tijdens het middagmaal de Esperantostand willen verzorgen, kunnen zich melden.

LEUVEN
Esperanto 2000
Wij leven mee met de studenten, ons seizoen loopt van september tot juni. De woensdagavond is onze vaste avond (met verschillende cursussen). „Laborvespero" (conversatiecursus) op de 1ste en 3de woensdag en op de 2de woensdag van de maand ons speciaal programma tijdens VESPERO 2000. Start telkens om 19.30 uur in het Cultureel Centrum, Romaanse Poort, Brusselsestraat 63 (bij het ziekenhuis).

woensdag 1 maart: avondcursus voor beginners en vervolgcursus.
woensdag 8 maart: avondcursus voor beginners.
VESPERO 2000: Bert Boon geeft een uiteenzetting over muziek (van Afrikaanse muziek naar jazz).
woensdag 15 maart: avondcursus voor beginners en vervolgcursus.
woensdag 22 maart: avondcursus voor beginners.
woensdag 29 maart: avondcursus voor beginners.
woensdag 5 april: avondcursus voor beginners en vervolgcursus.
woensdag 12 april: avondcursus voor beginners.
VESPERO 2000: Roel Verhagen spreekt over „Wat is Bahaï".
woensdag 19 april: avondcursus voor beginners en vervolgcursus.
woensdag 26 april: avondcursus voor beginners.
woensdag 3 mei: avondcursus voor beginners en vervlgcursus.

LIMBURG
Esperanto Limburg
De vergadering heeft plaats in het Cultureel Centrum „De Drij Berlengs" (boven de gemeentelijke bibliotheek), Vredelaan 36, Houthalen (Centrum).

dinsdag 28 maart: Jef Geraerts spreekt over vertalingen van zijn geliefde auteur, Louis Paul Boon.
dinsdag 25 april: Jan Bovendeerd organiseert de quiz van het jaar. Er zijn (enkele) prijzen te winnen.
zondag 21 mei: Hugo Pluymers neemt ons mee naar de Laambroeken voor een natuurwandeling, met enkele verrassingen. Alle esperantisten worden hierop uitgenodigd, liefst met laarzen. Samenkomst: Café „Brouwershuis", Grote Baan 116, Houthalen-Centrum vanaf 12.00 uur. Vertrek naar de Laambroeken om 14.00 uur.

dinsdag 27 juni: Ons Esperanto Wereldcongres in Tampere, Finland, door Jos Vandebergh.

LIMBURGSE DAG 1995
op zaterdag 19 augustus te Sint-Truiden, hou de plaats in je agenda vrij en... men zegge het voort!

OOSTENDE
La Konko
De vergaderingen gebeuren in de voormalige stadsschool „Vercamer", Northlaan 14, Oostende-Mariakerke. Inlichtingen bij dhr. André D'Hulster, tel.: (059) 80 06 95; dhr. Marc Cuffez, tel.: (059) 80 85 17; dhr R. Wylleman, tel.: (059) 50 27 08.

Cursussen:
1ste jaar volwassenen op donderdag 9 en 23 maart; 6 en 27 april, van 13.45 tot 15.45 uur.
2de jaar volwassenen op maandag 6 en 20 maart; 3 en 24 april van 19.00 tot 21.00 uur.
Jongerencursus in de Vercamerschool, elke woensdagnamiddag.
Jongerencursus in de Van Glabbekeschool: op dinsdag en vrijdag van 12.30 tot 13.30 uur.

donderdag 9 maart: Voordracht over Jacques Brel.
donderdag 23 maart: Conversatie-avond.
donderdag 6 april: Conversatie-avond.
donderdag 27 april: Conversatie-avond.

ROTTERDAM
Esperanto-societo Merkurio
Samenkomsten op de 1ste en 3de woensdag van de maand, uitgezonderd juli-augustus, in Centra Oficejo de UEA, Nieuwe Binnenweg 176, Rotterdam. Aanvang 19.45 uur. Gasten zijn steeds welkom. Inlichtingen bij Piet Schuil, tel.: (010) 416 14 49.

woensdag 1 maart: Vertaaloefening.
woensdag 15 maart: Iedereen leest een zelfgekozen tekst voor.
woensdag 5 april: Gastspreekster Jelena Lebedeva uit Moskou.
woensdag 19 april: Verslag van de ledenvergadering van Esperanto-Nederland.
woensdag 3 mei: Taalspel.

TIENEN
La Hirundo
Wij starten met een geregeld clubavonden-programma. Ze hebben in plaats elke laatste woensdag van de maand om 19.30 uur in de lokalen van de 214de FOS „De Klimop". Inlichtingen over het programma kan je krijgen bij Bert Boon, Merelhof 8, 3300 Tienen, tel.: (016) 81 52 46. Gasten zijn steeds welkom.

Cursussen: volgens de Cseh-methode, op zaterdag 11, 18, en 25 maart. Of de cursus ook plaats heeft op 4 maart zal in overleg met de cursisten worden bepaald.

woensdag 29 maart: Vespero 3.
woensdag 26 april: Vespero 4.
woensdag 31 mei: Vespero 5.
woensdag 28 juni: Vespero 6.

FLEJA
Flandra Esperanta Junulara Asocio
Zolderbijeenkomsten: Iedere 2de en 4de zondag van de maand om 20.00 uur in het Esperantohuis (Frankrijklei 140, 2000 Antwerpen) op de zolder. Iedereen is welkom vanaf 19.30 uur. Inlichtingen: Ilja De Coster, tel.: (09) 227 86 64.

In ons programma voor de komende maanden wijken we een beetje af van de regelmaat. Let dus op: 26 maart bijeenkomst in Gent een i.p.v. 9 april komt 2 april, in de namiddag.

zondag 12 maart: *Ŝatataj revuoj.* Ieder brengt een tijdschrift mee (het hoeft geen Esperanto-tijdschrift te zijn) dat hij goed vindt en geeft er een kleine toelichting bij. Welk is het populairst?
zondag 26 maart: OPGELET! We brengen een bezoek aan Gent en zijn bezienswaardigheden. Gidsen zijn Anuschka, Els, Ilja, ... Verzamelen om 14.00 u. in de hal van het Sint-Pietersstation. 's Avonds om 20.00u. brengen Lode en Jorg verslag uit van hun reis naar Rusland. In Kazanj bezochten zij het cultureel festival EoLA (Esperanto, lingvo arta). We mogen het pas verworven klublokaal van de Gentse groep *La Progreso* lenen (Peter Benoitlaan 117, Gentbrugge).
zondag 2 april: Informatienamiddag over Esperanto voor jongeren met dia's over internationale bijeenkomsten. Zeg het door aan uw kinderen en kennissen vanaf ± 14 jaar, wij zorgen voor de rest.
zondag 9 april: GEEN BIJEENKOMST wegens te grote reislust.
zondag 23 april: We beluisteren enkele fragmenten van uitzendingen in het Esperanto. Wie zelf iets kan opnemen, mag dat natuurlijk meebrengen.

BRUGGE *Paco kaj justeco* G. Maertens, Prins Leopoldstraat 51, B-8310, St.-Kruis-Brugge, tel. (050) 35 49 35.
BRUSSEL Emile Van Damme, Albert-I-straat 44, B-1703 Schepdaal, tel.: (02) 569 17 83.
DEN HAAG *Esperanto-Centrum Nederland (ECN)* en *Internationaal Esperanto-Instituut (IEI)* Riouwstraat 172, NL-2585 HW Den Haag, tel.: (070) 355 66 77.
(TANEF) G. van der Horst, Hengelolaan 1158, NL-2544 GT Den Haag, tel.: (070) 366 65 47.
DEN HELDER Esperanto-klubo Den Helder, Postbus 140, NL-1780 AC Den Helder.
DEURNE (TANEF) E. Spitaels, tel (03) 658 74 20.
DEVENTER J.S. Douma, Rembrandtkade 177, NL-7412 HL Deventer, tel.: (05700) 183 04.
EDEGEM I. Durwael, P. Gilsonlaan 5, B-2650 Edegem, tel.: (03) 440 30 92.
EINDHOVEN R. Bossong, Floraplein 23, NL-5644 JS Eindhoven, tel.: (040) 11 41 62.
ENSCHEDE (NEJ-sekcio) De Vluchtstraat 1-402, NL-7423 BE Enschede, tel. (053) 33 26 40.
GENK W. Minnen, Loskaaistraat 6, B-3600 Genk, tel.: (089) 35 07 13.
GENT *La Progreso* Katja Lödör, Peter Benoitlaan 117, B-9050 Gentbrugge, tel.: (09) 230 16 77.
GRONINGEN Esperantocentrum, Peizerweg 68-47, NL-9726 JM Groningen.
NUFARO Coranthijnestraat 69, NL-9715 Groningen, tel.: (05) 77 59 54.
HAARLEM-HEEMSTEDE *Komprenado faras pacon* C. Duivenvoorden-Kors, Kamerlingh Onnesstraat 40, NL-2014 EM Haarlem, tel.: (023) 24 57 13.
HASSELT M. Aerts, Lazarijstraat 122, B-3500 Hasselt, tel.: (011) 25 34 67.
HELMOND Toine Gremmen, Nassaustraat 3, 5707 HL Helmond, tel.: (04920) 107 04.
'S HERTOGENBOSCH S. Bosga, Rijzertlaan 46, postbus 2141, 5202 CC 's Hertogenbosch.
HILVERSUM M. Dee-Tervooren, J. Catsstraat 10, NL-1215 EZ Hilversum, tel.: (035) 21 27 17.
A.J. Middelkoop, Jonkerweg 11, NL-1217 PL Hilversum, tel.: (035) 24 33 20.
HOUTHALEN Alfons Lijnen, Grote Baan 156, B-3530 Houthalen, tel.: (011) 52 20 74.
KALMTHOUT *La Erikejo* W. De Smet, Hertendreef 12, B-2920 Kalmthout, tel.: (03) 666 99 49.
KAPELLE *Zelanda Esperanto-grupo* Sally en Dies Krombeen, Juffersweg 4 B, NL-4421 JB Kapelle, tel. (01102) 415 63.
KNOKKE A. Marmenout, Helmweg 7, B-8300 Knokke-Heist 1, tel.: (050) 60 55 35.
KORTRIJK *La Konkordo* Piet Glorieux, Werkenstraat 56, 8600 Werken, (051) 56 90 30.
LEEUWARDEN Y. Weidema, Goutumerdijk 18, NL-9084 AE Goutum, tel.: (058) 88 26 10.
LEUVEN *Esperanto 2000* Roger Goris, Rue Ménadastraat 44, 1320 Hamme-Mille, tel.: (010) 86 01 12.
LIMBURG Albert Claessen, Zonnebloemstraat 13, B-3590 Diepenbeek, tel.: (011) 32 36 03. — Jos Vandebergh, Ambachtstraat 39, B-3530 Houthalen-Helchteren, tel.: (011) 52 19 43 (kantoor).
MIDDELBURG zie KAPELLE
NIJMEGEN *Esperantoclub Zamenhof* G.H.M. Wulfers, Lindanusstraat 16, NL-6525 PV Nijmegen, tel.: (080) 55 15 05.
(NEJ-sekcio) Jacob Canisstraat 2, NL-6521 HL Nijmegen, tel.: (080) 22 26 95.
OOSTENDE *La Konko* André D'Hulster, Paul Michielslaan 10, B-8400 Oostende, tel.: (059) 80 06 95.
ROTTERDAM J. Quispel, Maarland 4, NL-3075 JV Rotterdam, tel.: (010) 419 82 01.
Merkurio P. Schuil, Viskaarweg 145, NL-3192 DM Hoogvliet, tel.: (010) 416 14 49.
SAT-rondo W. v.d. Blink, Almstein 133, NL-3085 NC Rotterdam, tel.: (010) 480 69 64.
TERNEUZEN *Zeland-Flandruja Esperanto-Grupo* J. den Toonder, Axelsestraat 6, 4537 AJ Terneuzen.
TIENEN B. Boon, Merelhof 8, B-3300 Tienen, tel.: (016) 81 52 46.
TURNHOUT G. Duyck, Het Bergske 35, B-2360 Oud-Turnhout, tel. (014) 42 48 08.
UTRECHT dhr. Punt, Maniladreef 73, NL-3564 JB Utrecht, tel.: (030) 61 69 67.
VOORBURG *Esperantogroep Voorburg,* M.H. Erasmus-van Zadelhoff, Laan van Oostenburg 40, NL-2271 AP Voorburg, tel.: (070) 38635 29; D. Ederveen: tel.: (070) 386 66 53.
WIJLRE *Esperantogrupo Marnolando* Tienbundersweg 38, NL-6321 CR Wijlre, tel.: (04450) 12 48.
ZAANDAM *Esperantocentrum* Postbus 433, NL-1500 EK Zaandam, tel.: (075) 16 69 31.
ZEIST C.H. Romijn-Born, Dr. S. Jacoblaan 28, NL-3707 VK Zeist.

Algemene Jaarvergadering

De Algemene Ledenvergadering van de Vlaamse Esperantobond heeft dit jaar plaats op zaterdag 11 maart 1995 om 14.30 u. in het Esperantohuis, Frankrijklei 140, 2000 Antwerpen. De Algemene Ledenvergadering wordt voorafgegaan door commissievergaderingen waarop alle belangstellenden welkom zijn. Zij kunnen een beter beeld geven van de verschillende terreinen waarop de bond actief is en van zijn financiële gezondheidstoestand. De commissievergaderingen beginnen om 10.00 uur. Tijdens de middag kan in het Esperantohuis een broodmaaltijd worden genuttigd. (Vooraf inschrijven is daarvoor noodzakelijk: tel.: (03) 234 34 00.)

Agenda van de Algemene Ledenvergadering:
1. Welkomstwoorden
2. Verslag van de werking van de Vlaamse Esperantobond en zijn Centrum en van de plaatselijk groepen in 1994.
3. Financieel verslag
4. Besprekingen en opties voor de toekomst
5. Samenstellen van een nieuwe Raad van Beheer.
6. Slotwoorden

Opdat alle leden goed geïnformeerd zouden zijn en om een goede samenwerking tussen het bestuur, de administratie, de werknemers van de Vlaamse Esperantobond en de verschillende groepen en hun leden te verzekeren, roepen wij iedereen dringend op aan deze vergadering deel te nemen. In ieder geval verwachten wij dat elke groep enkele leden zou afvaardigen om de stem van hun leden te vertolken.

MI ❤ ESPERANTON

Krekelsparen

In een vorig nummer werden de resultaten van Krekelsparen voor het jaar 1993 bekend gemaakt. Misschien hebt u ook interesse of wil u een kennis hierover aanspreken? Krekelsparen-folders zijn te bekomen bij uw plaatselijke groep of bij het Esperanto-Centrum. Bedenk dat de achtergrondfilosofie van dit project is: „Vele kleintjes maken een grote."